Puutuoteteollisuus

Lausunto Ympäristövaliokunnalle

Asia: O 10/2024 vp Rakentamisen tulevaisuuden kehitysnäkymiä; ilmastotavoitteet, elinkaarimallit, puurakentaminen

Pyydettynä lausuntona Rakentamisen tulevaisuuden kehitysnäkymistä Puutuoteteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Rakentamisen kehitys niin tuottavuuden kuin päästöjenkin osalta viime vuosikymmeninä on ollut huolestuttavaa. Heikko rakennustyön tuottavuuden kehitys nostaa asumisen kustannuksia ja rakentamisen päästökehitys on Suomen päästötavoitteiden vastaista. Teollinen puurakentaminen tarjoaa nopean tavan nostaa rakentamisen tuottavuutta ja leikata merkittävästi rakentamisen päästöjä. Puurakentamisen osuuden nosto edellyttää toimenpiteitä, jotka parantavat alan kehitysnäkymiä ja tukevat yritysten kehitystoimenpiteitä. Merkittävinä toimenpiteinä nähdään 1) teollisen toiminnan käynnistys- ja kehitystuki, 2) puurakentamisen osaamiskeskuksen käynnistäminen, 3) rakentamislain ilmastoselvityksen käyttöönotto sekä 4) puurakentamisen kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia heikentävän ylisääntelyn purkaminen.

Puurakentamisen osuus kaikesta rakentamisesta laskenut

Viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana puun osuus kaikesta rakentamisesta on laskenut 40 %:sta 30 %:iin. Pääasiallisena syynä puurakentamisen osuuden laskuun on kaupungistuminen ja rakentamisen keskittyminen kasvukeskuksiin. Uusien pientalojen määrä on laskenut alle kolmannekseen päätyen alle 5000. aloituksen tasolle. Kerrostalorakentamisen osuus on merkittävästi lisääntynyt. Asuinkerrostaloneliöiden aloitusmäärä ohittikin pientaloneliöiden määrän viime vuosikymmenen puolivälissä. Puurakentamisen kerrostaloratkaisut ovat kulunen vuosikymmenen aikana kehittyneet merkittävästi. Puurakentamisen osuus asuinkerrostaloista Suomessa on kuitenkin vasta alle viisi prosenttia. Uuden puupohjaisen rakennusjärjestelmän ja uuden toimintamallin tuominen perinteisten rakennusliikkeiden toteutettavaksi on edennyt hyvin hitaasti, vienyt paljon aikaa ja vaatinut isoja kehitysponnistuksia puuelementtivalmistajilta.

Rakentamisen päästökehitys päinvastainen Suomen päästötavoitteiden kanssa

Viimeisten 20 vuoden aikana uudisasuntotuotannon yksikköpäästöt ovat lisääntyneet ja asuntoihin sitoutunut hiilivarasto on pienentynyt. Syyt löytyvät erityisesti betonivaltaisen kerrosrakentamisen kasvusta. Tutkitusti asuinkerrostalon tai koulun/päiväkodin toteuttaminen puurunkoisena aiheuttaa välittömästi 30–40 % pienemmän hiilidioksidipäästön eli hiilipiikin verrattuna vastaavaan betoniseen. Lisäksi puisessa rakennuksessa syntyy 80–90 % enemmän hiilivarastoa. Uusiutuvan energiantuotannon lisääntyessä rakentamiseen käytettävien materiaalien ja niiden päästöjen sekä hiilivaraston merkitys korostuu. https://puutuoteteollisuus.fi/images/puufaktaa/ymparisto-kiertotalous-yms/Vähähiilisen%20puurakentamisen%20tiekartta_loppuraportti_final.pdf

Rakentamisen työn tuottavuus makaa edelleen 1970-luvun tasolla – esivalmistuksessa suuri mahdollisuus

On huolestuttavaa, että rakentamisen työn tuottavuus ei ole kehittynyt 50. vuoteen. Samaan aikaan teollisuustyön ja maa- ja metsätaloustyön tuottavuus on lähes viisinkertaistunut. Rakennusprosessi ei ole kehittynyt ja samalla kasvukeskusten kiristyvä kilpailu työvoimasta on johtanut ulkomaisen työvoiman osuuden huomattavaan kasvuun. Vuonna 2023 rakennustyömaiden työvoimasta jo lähes kolmannes oli ulkomaista. Laatuhaasteisiin on pyritty vastaamaan valvontaa, ja kustannuksia, lisäämällä.

Puutuoteteollisuus on vuoden 2022 Tuottavuusloikkaselvityksessään esittänyt, että teollisen, pitkälle vietyyn esivalmistukseen perustuvan puurakentamisen avulla rakentamisen tuottavuutta, ja laatua, voidaan parantaa nopeasti noin 20 %, ilman merkittäviä panostuksia kone- ja laiteinvestointeihin. Rakentamisen prosessin muutos edellyttää rakennustyön siirtämistä kasvukeskusten työmailta maakuntien elementtitehtaisiin, hallittuihin olosuhteisiin. On tärkeää huomata, että muutos vaikuttaa merkittävästi rakennusliikkeiden rooliin

ja ansaintalogiikkaan. Maakunnissa uudet työpaikat vaikuttavat positiivisesti aluetalouteen poistaen samalla kasvukeskusten työvoimakapeikkoja. Teollinen esivalmistus mahdollistaa rakentamisen laatutalkoot, nostaa puutuotteiden jalostusarvoa ja on yksi harvoista keinoista helpottaa asumiskustannusten nousupaineita. https://puutuoteteollisuus.fi/images/pdf/Teollisen%20puurakentamisen%20tuottavuusloikka.pdf

Rakentamislain ilmastoselvitys edistää hallitusohjelman mukaisesti myös puu- ja hybridirakentamista

Puutuoteteollisuus pitää tärkeänä, että Rakentamislaki ja siihen liittyvä ilmastoselvitys astuu voimaan 2025. Tämä antaa alalle näkyvyyttä eteenpäin ja tuo esiin puurakentamisen luonnostaan pienen hiilijalanjäljen ja merkittävän hiilikädenjäljen. Hiilikädenjäljen sisällyttäminen ilmastoselvitykseen antaa Suomelle avaimet vaikuttaa etukäteen komission päätöksiin tuomalla valmisteluun oman kansallisen laskentamallinsa. Samalla se edistää kaikkien rakennusmateriaalien kehitystyötä myös teknologisten hiilivarastojen kehittämiseksi.

Rakentamislain lisäksi on tärkeää järkevöittää puurakentamisen sääntelyä. Puutuoteteollisuus on laatinut listauksen toimenpiteistä ylisääntelyn poistamiseksi. Toimenpiteiden ensisijaisena tavoitteena on hillitä rakentamisen kustannusten nousua erityisesti maankäytön määräyksiä ja palomääräyksiä kehittämällä. Lisäksi vientivaltaisena toimialana puutuotteille on tärkeää sääntelyn harmonisointi niin pohjoismaisella kuin eurooppalaisellakin tasolla. Sääntely ja kansalliset valinnat eivät saa muodostaa viennin esteitä tai heikentää yritysten kilpailukykyä vientimarkkinoilla. Vihreän rakentamisen markkinan arvon ennustetaankin nousevan 25 tuhanteen miljardiin euroon 2030-luvulla ja Suomi on erittäin merkittävä rakennustuotteiden viejä.

Vähähiilisen ja teollisen puurakentamisen edistäminen

Puutuoteteollisuus esittää teollisen ja vähähiilisen puurakentamisen lisäämiseksi neljän kohdan ohjelmaa:

1) Teollisen esivalmistuksen käynnistys- ja kehitystuki
   - Laskee pk-valtaisen sektorin kynnystä toiminnan kehittämiseen ja kasvattamiseen
   - Laskee rakentamisen kustannuksia ja nostaa laatua sekä puutuotteiden jalostusarvoa
2) Puurakentamisen osaamiskeskuksen käynnistäminen
   - Tampereen yliopiston yhteyteen kansallinen, verkostomainen toimintamalli
   - Siirtymää tukevan tutkimuksen lisääminen ja täydennyskoulutus (mm. kuntien virkamiehille)
3) Rakentamislain sisältämä ilmastoselvitys käyttöön
   - Rakentamisen päästöille raja-arvot – nopeavaikutteinen toimenpide
   - Kannustimet hiilikädenjäljen kehittämiseksi – kaikille materiaaleille
   - Ei nosta kustannuksia eikä lisää hallinnollista taakkaa ja lisäksi antaa mahdollisuuden vaikuttaa EU:n lainsäädännön toteutukseen
4) Puurakentamisen ylisääntelyn poistaminen
   - Määräysten kehittäminen yksi tärkeimmistä kustannuksia laskevista keinoista.
   - Puutuoteteollisuus laatinut 30 kohdan listauksen sääntelyn kehityskohteista.
   - Tavoitteena hillitä rakentamisen kustannusten nousua.
   - Sääntely ja kansalliset valinnat eivät saa muodostaa viennin esteitä tai heikentää yritysten kilpailukykyä vientimarkkinoilla.

Helsinki 13.3.2024

Matti Mikkola
Toimitusjohtaja
Puutuoteteollisuus ry